शिक्षण विभाग

प्राथमिक जिल्हा परिषद परभणी

तथा

जिल्हा शिक्षण व प्रशिक्षण संस्था परभणी

मिशन उत्कर्ष परभणी 2026

गुणवत्तापूर्ण शिक्षण | सक्षमता | नवोन्मेष | उत्कृष्टता

एकच ध्येय... गुणवत्तापूर्ण शिक्षण, समर्थ विद्यार्थी, समृद्ध परभणी !

अक्षरगट क्रमांक 1

क	म	ल	अ	आ

वर्ग – पहिली
पाठ्यपुस्तक
पान क्रमांक 11 ते 16

१. क म ल अ आ ा

चित्रे बघ, नावे सांग व दाखव.

'क' आवाज ऐक. 'क' अक्षर पाहा. 'क' अक्षराला ◯ कर.

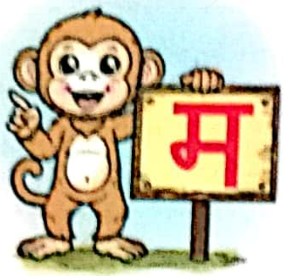
- गिरव, लिही व म्हण.

क क क क

सूचना : विद्यार्थ्यांना प्रसंगचित्रात काय काय दिसते ते सुरुवातीला विचारावे. विद्यार्थ्यांना 'क' आवाज असलेले शब्द विचारावेत. ते फळ्याच्या एका बाजूला लिहावेत. तसेच 'क' आवाज नसलेले काही शब्द विद्यार्थ्यांनी सांगितल्यास त्याचा स्वीकार करावा व ते फळ्याच्या दुसऱ्या बाजूला लिहावेत. त्या शब्दांमध्ये 'क' आवाज नाही हे त्यांच्या लक्षात आणून द्यावे. विद्यार्थ्यांनी त्यांच्या बोलीभाषेतील, स्थानिक भाषेतील शब्द सांगितल्यास ते स्वीकारावेत. त्यातील 'क' आवाजाचे शब्द ओळखण्यास सांगावे. वरीलप्रमाणे कृती करून अक्षरांचा परिचय करून द्यावा. यासाठी विविध वस्तू, चित्रे यांचाही वापर करावा. स्वरांची आणि व्यंजनांची ओळख अक्षरांच्या माध्यमातून करून द्यावी.

चित्रे बघ, नावे सांग व दाखव.

मका

मगर

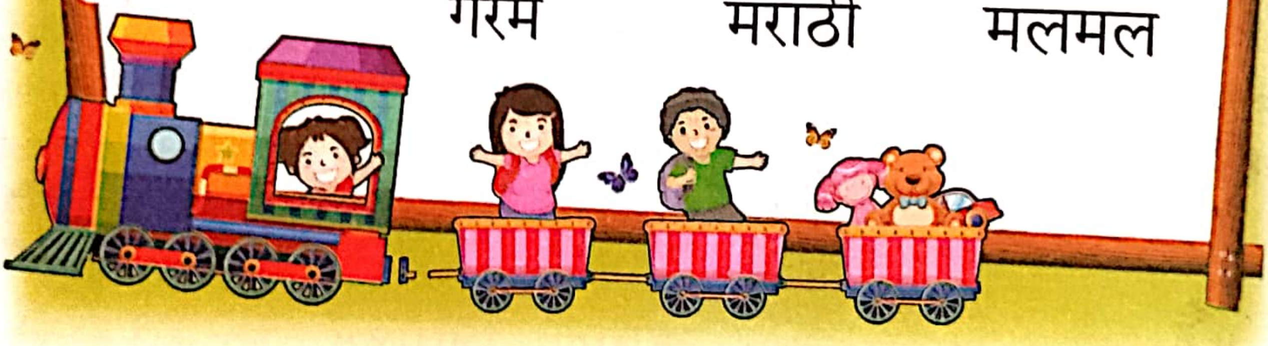

मधमाशी

'म' आवाज ऐक. 'म' अक्षर पाहा. 'म' अक्षराला ◯ कर.

(म)जा	मामी	मान	मोर
काम	मासा	मलम	कमल
	गरम	मराठी	मलमल

- गिरव, लिही व म्हण.

म म ....

म ....

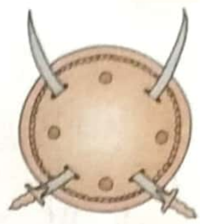
सूचना : विद्यार्थ्यांकडून 'म' आवाजाचे शब्द विचारून घ्यावेत. त्यांनी सांगितलेले शब्द फळ्यावर लिहावेत. त्या शब्दांमधील 'म' अक्षराला गोल करण्यास सांगावे. विद्यार्थ्यांच्या अक्षरांच्या दृढीकरणासाठी अक्षर हवेत गिरवणे, धूळपाटीवर/रांगोळीवर गिरवणे, मोठ्या अक्षरावर बिया, चिंचोके, खडू इत्यादी ठेवण्याच्या कृती घ्याव्यात. विविध पाट्यांवरील शब्दांमध्ये असणारी अक्षरे ओळखणे तसेच वर्तमानपत्रातील शब्दांमध्ये 'म' अक्षराला गोल करणे, यांसारखे विविध उपक्रम घ्यावेत. वर्णमालेतील सर्व अक्षरांची ओळख करून देताना या प्रकारचे विविध उपक्रम करून घ्यावेत.

चित्रे बघ, नावे सांग व दाखव.

लसूण

पालक

ढाल

'ल' आवाज ऐक. 'ल' अक्षर पाहा. 'ल' अक्षराला ◯ कर.

बैल पेला
गाल लाडू

मला वेल
लांब लाल

- गिरव, लिही व म्हण.

ल

- शब्द ऐक. शब्दांतून अक्षरांचे ध्वनी वेगळे कर. शब्दातील अक्षरांइतक्या टाळ्या वाजव.

जसे– (१) मासा – मा – सा (२) कप –
(३) रुमाल (४) मलम

- अक्षरे जुळवून शब्द तयार कर. शब्द सांगून उडी मार.

जसे– (१) म – का – मका (२) पा – ल – क
(३) ला – डू – (४) भा – क – री –

सूचना : विद्यार्थ्यांकडून 'ल' आवाजाचे शब्द विचारून घ्यावेत. विद्यार्थ्यांनी सांगितलेले शब्द फळ्यावर लिहून त्यातील 'ल' अक्षर दाखवण्यास सांगावे. 'ल' अक्षराला गोल करण्यास सांगावे. 'ल' अक्षर लेखनाचा सराव करून घ्यावा. शब्दांतून अक्षरांचे ध्वनी वेगळे करण्याचा व अक्षर जुळवून शब्द तयार करण्याचा वरीलप्रमाणे खेळ घ्यावा व दोन्ही कृतींचा अधिकाधिक सराव करून घ्यावा.

चित्रे बघ, नावे सांग व दाखव.

अननस

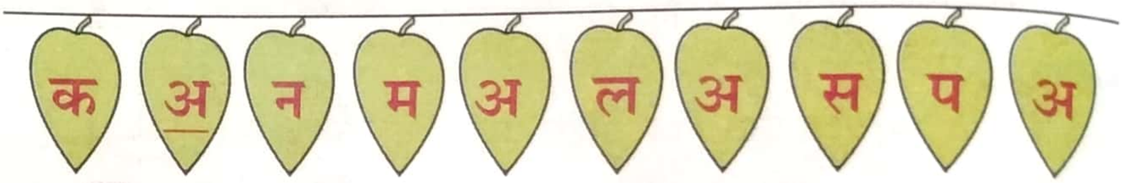
अजगर

अळी

'अ' अक्षर शोध. 'अ' अक्षराखाली रेघ (__) मार.

आजी

आरसा

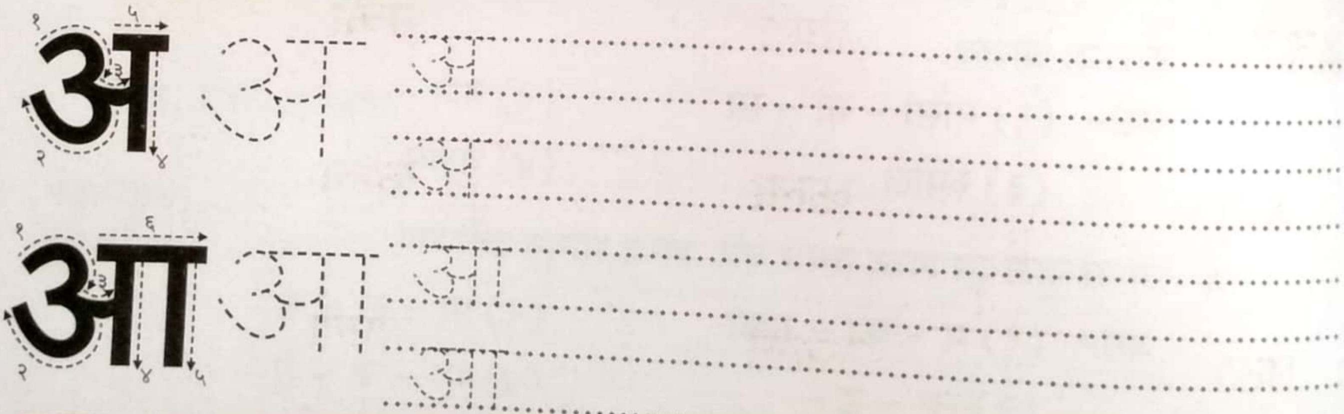

आवळा

- चित्र बघ. चित्रात दाखवल्याप्रमाणे 'आ' अक्षर दाखव व रेघेने जोड.

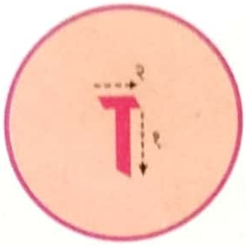
- गिरव, लिही व म्हण.

सूचना : विद्यार्थ्यांकडून 'अ', 'आ' आवाज असणारे शब्द विचारून घ्यावेत. शब्दातील 'अ', 'आ' अक्षरांना रेघेने जोडण्यास सांगावे. वर्गात फरशीवर, मातीवर मोठ्या अक्षरात 'अ', 'आ' लिहून वळणाप्रमाणे मणी, गोट्या, चिंचोके, खडे इत्यादी ठेवण्यास सांगावे. या प्रकारे 'अ', 'आ' अक्षराच्या लेखनाचा सराव करून घ्यावा. विद्यार्थ्यांना विविध परिचित शब्द सांगून त्यातील पहिले अक्षर व शेवटचे अक्षर ओळखण्याचा सराव करून घ्यावा.

बघ, ऐक व म्हण.

क ा क ा → का → का

ल ा ल ा → ला → ला

म ा म ा → मा → मा

अ ा अ ा → आ → आ

शब्द वाच व लिही.

काका	....	मामा	....	मका	....
काम	....	कला	....	काल	....
मला	....	लाला	....	आला	....

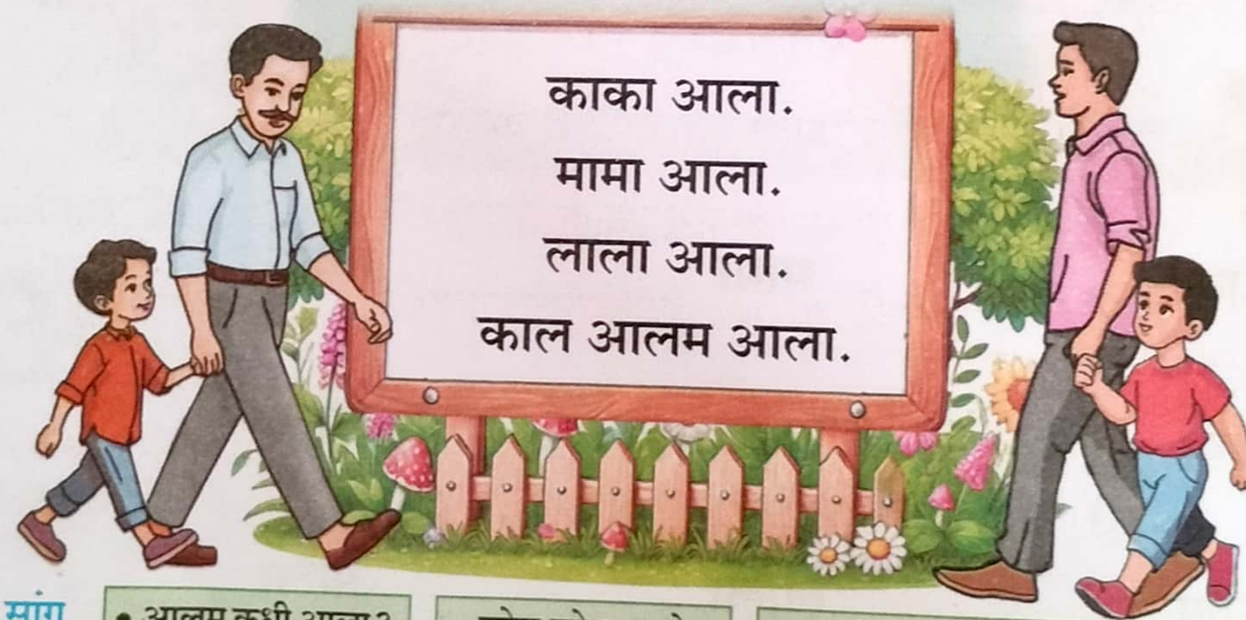
सूचना : विद्यार्थ्यांना चित्रात दाखवल्याप्रमाणे 'क' अक्षरावर बोट ठेवून त्याचा 'क' असा उच्चार करण्यास सांगावे. 'ा' या स्वरचिन्हावर बोट ठेवून त्याचा 'आ' असा उच्चार करण्यास सांगावे. क + ा = का, म + ा = मा, ल + ा = ला असे उच्चार करून मागे म्हणण्यास सांगावे. परिचित अक्षरे व 'ा' हे स्वरचिन्ह जोडून तयार होणारे शब्द विचारावेत. विद्यार्थ्यांनी सांगितलेले शब्द फळ्यावर लिहावेत.

वाच.

वाचनपाठ– १

• सांग. • आलम कधी आला? • कोण कोण आले? • सगळे जण का बरे आले असतील? सांग.

सूचना : विद्यार्थ्यांना पहिल्या अक्षरगटात शिकलेल्या अक्षरांपासून व स्वरचिन्हांपासून अधिकाधिक शब्द तयार करण्यास सांगावे. तयार केलेल्या शब्दांपासून वाचनपाठ तयार करून घ्यावेत व त्याचे वाचन घ्यावे. शिकवलेल्या सर्व अक्षरगटावर आधारित शब्दांचे अनुलेखन व श्रुतलेखन घ्यावे. विद्यार्थ्यांना वाचनपाठावर आधारित तोंडी प्रश्न विचारावेत. विद्यार्थ्यांना कुटुंबाबाबत अधिकाधिक बोलते करावे.

साहित्य पेटी
साहित्य क्रमांक
अ आ इ 1

अक्षरगट - १

शब्दझुंज

अ आ क म ल

कमल	मलमल	कामाला	कलकल
मामा	मका	कलम	मामला
लाल	मलम	मला	लाला
माल	काल	माका	आला
काम	माला	कमला	मालामाल
कलाम	कमाल	काका	मालक
लाललाल	काकाला	मामाला	काक

NB 20 01/02

* मिशन उत्कर्ष, परभणी *

* अक्षरराट क्र.1 वर आधारित शब्द वाचन सराव :-

काल	माल	लाल	आल	आम
काला	माला	लाला	आला	आका
काका	मामा	काक	मला	मका
काम	माका	कामा	लामा	आलम
कमल	कलम	मलम	कमाल	मालक
कामाला	मामाला	मामला	काकाला	कलाम
कलकल	मलमल	लाललाल	मालामाल	

मिशन उत्कर्ष, परछागी

★ अक्षरगट क्र.1 वर आधारीत वाक्य वाचन सराव

1. काका आला.
2. मामा आला.
3. लाला आला.
4. काल कलाम आला.
5. काल आलम आला.
6. काल माल आला.
7. काल कामा आला.
8. काल मामा आला.
9. काल काका आला.
10. काल लाला आला.
11. काका कामाला आला.
12. मामा कामाला आला.
13. कलाम कामाला आला.

मिशन उत्कर्ष, परभणी

अक्षरगट क्र. 1 वर आधारित वाचनपाठ वाचन सराव

I

* काका आला.
* काल काका आला.
* काल काका कामाला आला.
* काल कलाम काका कामाला आला.
* काल कलाम काका कामाला आला.

II

* मामा आला.
* लाला मामा आला.
* काल लाला मामा आला.
* काल लाला मामा कामाला आला.
* काल लाला मामा कामाला आला.

III

* माल आला.
* काल माल आला.
* काल लाल माल आला.
* काल लाल माल आला.
* काल लाल माल कामाला आला.

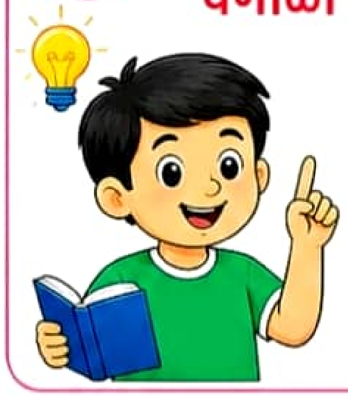
IV

* काका आला.
* मामा आला.
* लाला आला.
* काल आलम आला.
* काल आलम आला.
* काल आलम कामाला आला.

मिशन उत्कर्ष परभणी

I अक्षरगट क्र. 1 वर आधारित कृती / उपक्रम

वेगाळा वर्ण ओळखा.

क – क – क – फ – क – क – क

म – म – म – ह – म – म – म

ल – ल – ल – ल – ल – ल – क

आ – आ – आ – आ – ला – आ

II 'आ' अक्षर दाखव व रेषेने जोड.

आ – आशा आकाश आसन आवाज.

III 'क' आवाज एक. 'क' अक्षर पहा. 'क' अक्षराला गोळा करा.

कळी कणीस कपाळ कर.

सकाळ भाकरी बेडकू

कागद पताका करवंत.

मिशन उत्कर्ष, परभणी

* अक्षरगट १ वरून वाचन मूल्यांकन

I खालील अक्षरे वाचा.

अ, म, आ, ल, क.

II खालील स्वरचिन्ह (काना ा) असलेले शब्द वाचा.

काल | माल | आम | काम | लाल

III दोन्ही अक्षरांना स्वरचिन्ह (काना ा) असलेले शब्द वाचा.

मामा | काका | आका | लाला | आला

IV खालील चार अक्षरी शब्द वाचा.

मलमल | कलकल | मालमाल | लाललाल

मिशन उत्कर्ष, परभणी

* अक्षरगट क्र. 1 वर आधारित लेखन सराव.
खालील अक्षरे गिरव, लिही व म्हण.

I	क	क
II	म	म
III	ल	ल
IV	अ	अ
V	आ	आ

* शब्द वाच व लिही.

काका --------	मामा --------	मका --------
काम --------	कला --------	काल --------
मला --------	लाला --------	आला --------

★ मिशन उत्कर्ष, परभणी ★

* अक्षरगट क्र. 1 वर आधारित श्रुतलेखन मुल्यांकन *

I खालील अक्षरे ऐकून लिही.

आ, अ ल म क

II खालील शब्द ऐकून लिही.

काल मामा मालक कमाल कामाला

मलमल मालामाल काललाल कलकल

III खालील वाक्य ऐकून लिही.

* काका आला.

* काल लाल आला.

* काल मामा कमाला आला.

IV खालील वाचून लिही.

* काका आला.

* मामा आला.

* लाल आला.

* काल आलम आला.

मिशन उत्कर्ष

अक्षरगट क्र. 1

I खालील अक्षरे एकून लिही.

आ, अ, ल, म, क →

काल मामा मालक कमाल कामाला

मलमल मालामाल लाललाल कलकल

II खालील वाक्ये एकून लिही.

का, क, ल, ला →

काका आला.

काल लाला आला.

काल मामा कामाला आला.

III खालील वाक्ये एकून लिही.

का, का

आ, ला

का, ल, ला, आ, ला

का, ल, मा, आ, ला

→

काका आला.

काल लाला आला.

काल मामा कामाला आला.

काल आलम आला.

IV खालील वाचतपाठ एकून लिही.

का, का, आ, ला

मा, मा, आ, ला

ला, ला, आ, ला

का, ल, आलम, आला

→

काका आला.

मामा आला.

लाला आला.

काल आलम आला.